

EEN UNIEK STUKJE INDUSTRIEEL ERFGOED

MET
**WANDEL-
EN
FIETSROUTE**
IN DE
OMGEVING

BAKSTEENMUSEUM EN STEENFABRIEK DE PANOVEN

De Panoven in Oud-Zevenaar is een mooi bewaard stukje industrieel erfgoed, prachtig gelegen in het Gelderse Rijnstrangengebied. Libelle-redacteur Rachel Lancashire, geboren in Zevenaar, ging er voor het eerst in jaren weer eens kijken.

Ik ben er in mijn jeugd wel honderd keer langsgelopen, maar ik was nog nooit op het terrein van De Panoven geweest. Ja, een keer begin jaren tachtig toen mijn schaats kapotging tijdens een middagje schaatsen op de kolk ernaast. Toen heb ik daar aangebeld en gevraagd om een nieuw schroefje. Maar verder was De Panoven in mijn beleving voornamelijk een indrukwekkende, maar vervallen steenfabriek. Een beetje eng en industrieel met grote hopen verroest ijzer, maar ook een beetje romantisch en verwilderd. Een fabriek waar het ooit een drukte van belang moet zijn geweest, maar die was gesloten en stukje bij beetje was teruggevorderd door de natuur eromheen. Jarenlang bleef het zo. Vervallen, verwilderd en vooral heel erg dicht.

Aangename verrassing
Afgelopen zomer was ik weer eens in de buurt. Het was juni, prachtig weer en ik had even tijd voor een omweggetje. De hoge schoorsteen van De Panoven herinnerde mij aan een sluiproute, dus ik ging de dijk af en kwam aan op een plek die in niets meer leek op de vergane glorie uit mijn herinnering. De vervallen droogstellingen waren opgeknapt, de droogloods gerenoveerd, de historische graafmachines en kiepkarretjes stonden strak in de verf en – bijzonder fijn nieuws – er was een gezellig terras waar fietsers en wandelaars even kwamen uitblazen van hun tocht door de omgeving. Ik bekeek het allemaal met enige verwondering: in mijn jeugd kon je hier helemaal niets, hooguit verstopperijtje spelen, en nu kun je hier koffiedrinken (met heerlijke kruidkoek), een museum bezoeken, een audiotour doen, kamperen, je eigen baksteen maken en nog veel meer.

Terug in de tijd
Eigenaresse Erna Kruitwagen vertelt het verhaal achter de steenfabriek: “De ►

DE PANOVEN
VERTELT OVER
TIJDEN VAN
WATER, KLEI,
DIJKEN
EN NOESTE
ARBEID

VOLG DE RIJN

Een prachtige groene tocht langs de oude loop van de Rijn. Je fietst een deel van de route over dijken, dus het uitzicht is mooi én ver.

Vanuit De Panoven vertrekt u rechtsaf en meteen linksaf (Panovenweg) en vervolgens weer linksaf (Slenterweg) naar knooppunt 1 (Ooysedijk). Op de dijk slaat u linksaf. Volg vanaf hier de bordjes naar knooppunt 35. Als u aankomt in Oud-Zevenaar gaat u de dijk even af (Kerkweg) en vervolgens de dijk weer op (Oud-Zevenaarsedijk). De dijk gaat over in de Kamphuiserweg en uiteindelijk komt u uit in Babberich (Witte Kruis). Hier slaat u rechtsaf. Volg de bocht mee naar rechts (knooppunt 35), de weg heet vanaf hier Aerdtsedijk. Volg vanaf hier de bordjes naar knooppunt 28. Kort nadat u de brug bent overgefietst (de weg heet nu Brugweg), slaat u linksaf (Molenhoek). Bij knooppunt 28 (Polderdijk) slaat u linksaf de Ossenwaard in. Volg vanaf hier de bordjes naar knooppunt 32. Wanneer u aankomt bij de Eltenseweg (knooppunt 32) slaat u rechtsaf. Volg de bordjes naar knooppunt 31. Bij Lobith buigt de weg rechtsaf de dijk op (Herwensedijk/knooppunt 31), volg vanaf hier de bordjes naar knooppunt 29. Aangekomen op het kruispunt van de Herwensedijk/Koevertseweg (knooppunt 29) volgt u de bordjes naar knooppunt 33. Steek de Batavenweg over – wel even uitkijken, want ze rijden hier hard – en sla aan de overkant rechtsaf het vervolg van de Herwensedijk op. Ter hoogte van de ANWB-wegwijzer bent u op knooppunt 33. De knooppuntenroute stuurt u vanaf hier door Herwen terug naar knooppunt 28 om van daaruit de volgende lus van de tocht te maken. Omdat we knooppunt 28 al hebben gehad, is het leuker om hier heel even de route los te laten en rechtdoor de Herwensedijk af te fietsen tot u aankomt bij een grotere weg (Pannerdensedijk/Brugweg). Steek over naar het fietspad en sla linksaf. Ga na ongeveer 50 meter rechtsaf de dijk af (Heuvelakkersestraat). Sla onder aan de dijk linksaf waarna de weg meteen naar rechts buigt bij Camping de Aerdtsse Wacht. Fiets de Heuvelakkersestraat helemaal uit tot u weer bij de dijk komt. Ga hier linksaf naar boven

de Aerdtsedijk op en dan zit u weer op de 'officiële' knooppuntenroute. Fiets over de dijk door Aerdts, het eerstvolgende knooppunt dat u tegenkomt, is knooppunt 90. Op dit punt is er een splitsing waarvan de linkerstraat naar beneden loopt. Houd de rechterstraat aan en blijf gewoon op de dijk (nog steeds Aerdtsedijk). Vanaf hier volgt u de bordjes richting knooppunt 55. De Aerdtsedijk gaat over in de Deukerdijk. Op het kruispunt met de Hoogeweg/Berghoofdseweg slaat u rechtsaf de Berghoofdseweg in (u volgt nog steeds de bordjes naar knooppunt 55). Volg deze bochtige weg een aantal kilometer tot u aankomt bij de dijk (De Oliemolen/knooppunt 55). Ga de dijk rechtsaf op en rijd rechtdoor tot hij overgaat in de Ooysedijk. Over de Ooysedijk fietst u nog ongeveer een kilometer door tot aan de Slenterweg. Als u hier de dijk af gaat, bent u weer terug bij het beginpunt van de tocht (knooppunt 1).

FIETS ROUTE

RONDJE RIJNSTRANGEN

- * **Knooppuntenroute** 1, 35, 28, 32, 31, 29, 33, (28), 90, 55, 1. NB: De knooppuntenbordjes zijn op een aantal plaatsen makkelijk over het hoofd te zien, dus het is handig de knooppuntnummers in te voeren op www.vvfietsroute-planner.nl zodat u een uitgeprint kaartje kunt meenemen voor onderweg.
- * **Lengte** 24 km
- * **Start-/eindpunt en parkeren** Buitengoed De Panoven, tel. 0316-52 35 20, www.panoven.nl.
- * **Openbaar vervoer** NS-station Zevenaars ligt op circa 1 km van De Panoven.
- * **Fietsverhuur** NS-station Zevenaars.
- * **Eten/drinken** De Panoven en in de dorpjes langs de route. Als u bij knooppunt 31 zin hebt in een ijsje, dan is een omweg van 2 km naar ijssalon Bij Toine in Tolkamer bijzonder de moeite waard (Europakade 10, www.detolkamer.nl, open april-sept.).

TEKST: Rachel Lancashire. KAAFTJE: Guus van Eck

Panoven is een uniek stukje industrieel erfgoed uit 1860. Tot 1982 werden hier nog op ambachtelijke wijze stenen gebakken. Sinds 1985 staan de ronde zigzagoven en de achterliggende droogloods op de Rijksmonumentenlijst en is hier het dakpan- en baksteenmuseum gevestigd. "Tijd dus om eindelijk een keer binnen te gaan kijken. Eerst even een korte audiotour door de voormalige baksteenovens, met oude filmfragmenten en foto's, en daarna via de houten brug naar de voormalige stookvloer van de steenfabriek. Hier heeft de tijd volledig stilgestaan. Het is stoffig, waardoor het beetje licht dat naar binnen valt nog een keertje extra wordt gefilterd.

Logeerloods

Overall liggen, staan en hangen werktuigen en attributen die met baksteen- en dakpanfabricage te maken hebben, maar het is vooral het gebouw, met de weidse dakconstructie in het midden, dat indrukwekkend is. Erna's zoon Ernst loopt met me mee over de rest van het terrein. Hij leidt me langs de oude droogloods en verder over het terrein langs oude kleiputten, spoorweggetjes, de pershal en de oude paardenstal. In de gerenoveerde droogloods kun je tegenwoordig logeren, er is een imkerij, een winkeltje met streekproducten en helemaal achter op het terrein is zelfs een camping en een rij enorme tipi-tenten.

Weerzien

De Panoven is al sinds 1921 in handen van de familie Kruitwagen en dankzij hun inzet is het er nog: een prachtig stukje Nederland dat vertelt van water, klei, dijken en noeste arbeid. Aan het eind van de wandeling die ik met Ernst over het terrein maak, komen we zijn vader Wim Kruitwagen tegen. Als ik hem een hand geef, zie ik dat het de man is die 25 jaar geleden mijn schaats repareerde. ►

TEKST: Rachel Lancashire. FOTOGRAFIE: Margriet Hoekstra

JE KUNT HIER
KOFFIEDRINKEN,
HET MUSEUM
BEZOEKEN,
KAMPEREN EN
NATUURLIJK DE
PRACHTIGE
NATUUR IN

